

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

№10-SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, OKTABR

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU, “Marketing” kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NamDTU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU “Marketing” kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrayevich, i.f.d., prof., TDIU, Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU, “Marketing” kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU, Departament boshlig'i;

Musheva Shoirazimovna, i.f.n., SamSI, “Marketing” kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU, “Marketing” kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU, “Innovatsion menejment” kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU, “Axborot texnologiyalari” kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., NamDTU, “Menejment” kafedrasini mudiri, dotsent;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, “Yashil iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori;

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori;

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU, Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muvini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti O'quv ishlari bo'yicha prorektor;

Abduxayidov Abdumalik Maxkamovich, i.f.d., TDIU, “Turizm va servis” kafedrasini professori;

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU, “Biznes boshqaruvi va logistika” kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University “Iqtisodiyot” fakulteti dekani, professor;

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU, “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU, Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU, Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Boltaev Umidjon Talant o'g'li, i.f.f.d., PhD., Toshkent arxitektura qurilish instituti “Iqtisodiyot va ko'chmas mulkni boshqarish” kafedrasini dotsenti;

Bayxonov Bahodirjon Tursunbayevich, i.f.n., DSc, NamDTU, “Menejment” kafedrasini dotsenti;

Pardayev Sherzod Xolmurodovich, i.f.f.d., PhD., TDIU, “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsenti;

Beknazarov Behzod Baxtiyor o'g'li, PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali “Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes” kafedrasini dotsent v.b.

Elektron nashr 661 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 31-oktabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

MINTAQALAR RIVOJLANISHINING IMIJ YARATISHGA ASOSLAGAN NAZARIYALARI.....	7
Duschanov Alisher Sherzod o‘g‘li	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УСЛОВИЯХ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА: СЕЗОННОСТЬ И МИНИМИЗАЦИЯ ЕГО НЕГАТИВНОГО ВЛИЯНИЯ	14
Муминов Нозим Гаффарович, Қодирзода Фазлиддин Садриддин, Гусейнов Хафиз Фехруз Оғлу, Хубони Сорбон	
О‘ЗBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSION PORTFELNI BOSHQARISHNING SAMARALI TIZIMINI JORIY ETISH.....	21
Madrimov Shuhrat Bahodir o‘g‘li	
О‘ZBEKISTONDA TERICHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	28
Kadirova Maraljan Matyakubovna	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATI NATIJADORLIGI VA UNI SAMARALI BOSHQARISH.....	38
Muminov Dilmurod To‘xtasinovich	
О‘ZBEKISTONDA ALKOGOL VA TAMAKI MAHSULOTLARI UCHUN AKSIZ SOLIG‘I BIRXILLASHTIRILGAN STAVKALARINING SANOAT KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI	45
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro‘zumurat o‘g‘li, Otabekov Otajon G‘ayrat o‘g‘li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
SANOAT INFRATUZILMASINING ASOSIY KOMPONENTLARI VA ULARNI BOSHQARISH HAMDA OPTIMALLASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	51
Rasulov Jamshid Karimovich	
О‘ZBEKISTONDA BIG DATA VA SUN‘IY INTELLEKT (AI) YORDAMIDA TO‘QIMACHILIK KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
THE ROLE OF AGRICULTURE IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY	66
Saurova Inobat Ikramovna, Kadirbergenova Shaydo Umirbekovna	
О‘ZBEKISTON QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENT STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	73
Temirov Azizbek Voit o‘g‘li	
UZUMCHILIK SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLAR VA ULARNING TAHLILI	87
Tursunov To‘lqin Jo‘raqulovich	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARIDAN FOYDALANISH	98
Ubaydullayev Lutfulla Xabibullayevich	
KREATIV IQTISODIYOTNI VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	104
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
О‘ZBEKISTON HUDUDLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALANISH DARAJASI TAHLIL QILISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Ibragimov Bahrom Bahodirovich	
IPAKCHILIK KORXONALARDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISH MODELLARINI ISHLAB CHIQISH.....	117
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	124
Alimov Muxammadbobur Ibragimjonovich	
ВНЕДРЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ «УМНОГО ГОРОДА» В УПРАВЛЕНИЕ ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ	131
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли	

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	141
Ортикхужаева Юлдуз Азатовна	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH USTUVOR MASALALARI.....	151
Aliev Yashnarjon Egamberdievich	
RESURS TEJAMKOR QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TARMOQ SAMARADORLIGI.....	157
Allasugirov Nurmuxammed Baxtiyarovich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING ASSORTIMENT SIYOSATI VA UNI BOSHQARISHGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	163
Boboxo'jayev Baxtiyor Nazirxo'jayevich	
QURILISH SANOATI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING MOHIYATI VA SHART-SHAROITLARI.....	170
Boltayev Umidjon Talant o'g'li	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA MASHINAVIY O'RGANISH USULLARI ORQALI TALABNI TAHLIL QILISHGA USLUBIY YONDASHULAR.....	182
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.....	189
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSIYALARDAN UNUMLI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	198
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALAR EKSPORT SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	207
Karrieva Yakutjan Karimovna	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	214
Ахмедов Камолхон, Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
FRANCHAYZING VA KLASSTER YONDASHUVI SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI.....	225
Sharibaev Rasuljon Nosir o'g'li, Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich, Ibragimov Isroil Usmanovich	
ELEKTRON TIJORATDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	231
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA MEZONLARI.....	238
Sharipov Rasulbek Siddiqovich	
PARKENT TUMANIDA OLTIN BEL TOG' KURORTINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	246
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Fatema Nabizada Javid	
MINTAQADA KLASSTERLARNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MODELLARNI QO'LLASH MASALALARI.....	260
Kadirov San'at Yuldashevich	
AGROKLASSTERLARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH KO'RSATKICHLARINI BAHOLASH.....	266
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BIZNES MODELLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	273
Saatova Lolakhon Ergashevna	
HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA'SIRINI BAHOLASH.....	281
Salayeva Lobar Ulug'bek qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING BARQARORLIGINI TA'MINLASH OMILLARI.....	290
To'rayev Sardorbek To'rayevich	
MINTAQQA IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI.....	297
Turayev Og'abek Kaxramonovich	

TRANSFORMATSION IQTISODIY RIVOJLANISHDA SHAHAR BOSHQARUVINING YANGI MODELI SIFATIDA URGANCH TAJRIBASI	305
Radjabov Bunyod Madirimovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY PUL OQIMLARI VA STRATEGIK MARKETING INTEGRATSIYASI.....	312
Masharipova Shahlo Adambaevna	
EKSPORT FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH JARAYONIDA MOLIVAVIY MEXANIZMLARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI	320
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI MARKETING TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH JARAYONIDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	328
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	336
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SUN'IY INTELLEKT VA ANALITIK PLATFORMALAR YORDAMIDA RAQAMLI MARKETING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	345
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
BARQAROR MAHALLANI REJALASHTIRISHDA AQLLI MAHALLA TIZIMI IMKONIYATLARI.....	356
Qulmatova Sayyora Safarovna	
OLIY TALIMGA TALABALARNI JALB ETISHNING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI	362
Isamuxametov Shukurullo Asatullayevich	
BANK MENEJMENTIDA MIJOZLAR BILAN MUNOSABATLARNI BOSHQARISH (CRM) TIZIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	369
Kuliev Naim Xalimovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM TASHKIOTLARINING IJTIMOY TARMOQLARDAGI REYTINGINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	382
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
MINTAQAVIY XIZMATLAR SOHASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH VA MENEJMENT SIFATINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	388
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
FRANCHAYZING BRENDLARI UCHUN "BREND" KONSEPSIYASINING ILMIY ASOSLARI VA AMALIY NATIJALARI.....	399
Xodjayev Anvar Rasulovich	
MINTAQI IQTISODIY SALOHIVATINI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	410
Turayev Og'abek	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRI	418
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING TASHQI SAVDO FAOLIYATIGA BANKLAR TOMONIDAN HISOB-KITOB XIZMATI KO'RSATISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	427
Ibodullayeva Ma'rifat To'liqin qizi	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA MEXNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	436
Yusupova Dildora Turadjanovna, Musayev Shavkatjon Kayumjonovich	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Jumayev Shuxrat	
IMPROVING CONSUMER RIGHTS PROTECTION MECHANISMS IN UZBEKISTAN'S AUTOMOBILE DELIVERY SYSTEM: LEGAL FRAMEWORKS AND DIGITAL TRANSFORMATION DIRECTIONS	450
Raupov Abdurahmon Ilhomovich	
АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ НА ТУРИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК КАЗАХСТАНА	457
Хошимова Камилла Навфал кизи	
ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA LEAN MENEJMENT TAMOIYILLARI.....	473
Bakayeva Mohira Axrorovna	

TURIZMDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING AMALIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	484
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH..	498
Djumanov Sayitmurod Alimbekovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF BANK ASSET MANAGEMENT: LESSONS FROM THE EU DIGITAL FINANCE STRATEGY FOR UZBEKISTAN (JEAN MONNET MODULE)	505
Shirnova Shokhsanam	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	511
С. Х. Халиков	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ: ТЕНДЕНЦИИ, СТРУКТУРА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ (ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА)	518
Кайыбеков Парухат Коньсбаевич	
BANK SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: FINTECH YECHIMLARI VA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH INNOVATSIYALARI.....	525
Rasulov Nuriddin Abdullayevich, Axmedova Nodira Abdurashid qizi	
UZUM YETISHTIRUVCHI KICHIK VA O'RTA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH UCHUN INNOVATSION RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI.....	530
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
IQTISODIYOTGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	541
Mamatkulova Nadira Makkamovna	
YASHIL IQTISODIYOTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR (FINTECH) ORQALI MOLİYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	555
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA 2026-YILGA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISHLAB CHIQLIGAN TAKLIFLAR.....	564
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
SAVDO-MAMLAKAT IQTISODIYOTI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRUVCHI MUHIM OMIL	575
Soliyev Axmadjon	
TASHABBUSLI BYUDJET LOYIHASNINING MOLİYALASHTIRISH MANBALARI TAHLILI	583
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISH	591
Daniyarov Kuatbay Dauirxanovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARIDA TURAR-JOY KO'CHMAS MULK BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	601
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOT TUZISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	610
Avazov Ixom Ravshanovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	618
С.Х. Халиков	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLARGA MOLİYAVIY YORDAM KO'PAYTIRISH	625
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONLARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	631
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT OPERATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING AQSH TAJRIBASI.....	642
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
INSON KAPITALINI SAMARALI BOSHQARISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	653
Ochilov Akram Odilovich, Xasanova Aziza Ikromovna	

RESURS TEJAMKOR QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TARMOQ SAMARADORLIGI

Allasugirov Nurmuxammed Baxtiyarovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

E-mail: allasugirovnurmuxammed@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida qurilish materiallari ishlab chiqarish tarmog'ining o'sish dinamikasi, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish samaradorligi hamda tarmoqning iqtisodiy asoslari tahlil qilingan. 2015–2024-yillar statistik ma'lumotlari asosida ishlab chiqarish hajmi, energiya sarfi va mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlik aniqlangan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, energiya sarfining 15 foizga kamayishi hamda qayta ishlangan xomashyo ulushining ortishi ishlab chiqarish tannarxini pasaytirib, korxonalar foydasini oshirgan.

Kalit so'zlar: resurs tejamkorlik, qurilish materiallari, samaradorlik, energiya tejash, iqtisodiy rivojlanish, barqarorlik.

Аннотация

В статье проанализированы экономические основы и эффективность развития отрасли производства строительных материалов в Узбекистане с применением ресурсосберегающих технологий. На основе данных за 2015–2024 годы выявлены тенденции роста производства, снижения энергоёмкости и повышения производительности труда. Результаты показали, что сокращение энергопотребления на 15% и увеличение доли переработанного сырья способствует снижению себестоимости и повышению прибыли предприятий.

Ключевые слова: ресурсосбережение, строительные материалы, эффективность, энергосбережение, экономическое развитие, устойчивость.

Abstract

The article analyzes the economic foundations and efficiency of the construction materials industry in Uzbekistan with an emphasis on resource-saving technologies. Based on 2015–2024 data, the study identifies trends in production growth, reduced energy consumption, and increased labor productivity. The findings indicate that a 15% reduction in energy use and a rise in recycled raw materials contribute to lower production costs and higher profitability for enterprises.

Keywords: resource efficiency, construction materials, productivity, energy saving, economic development, sustainability.

KIRISH

O'zbekiston iqtisodiyotida qurilish tarmog'i strategik soha hisoblanadi. Mamlakatda so'nggi yillarda iqtisodiy o'sish sur'atlarining yuqori bo'lishi, urbanizatsiya jarayonlarining tezlashuvi va aholining turmush darajasining oshishi natijasida qurilish materiallariga talab keskin ortib bormoqda. Shu bilan birga, xomashyo va energiya resurslarining cheklanganligi, ishlab chiqarish tannarxining ortib borishi sharoitida resurs tejamkorlik masalasi tarmoq barqarorligini

ta'minlashning asosiy omiliga aylanmoqda. Ushbu sharoitda resurs tejankor qurilish materiallari ishlab chiqarishni iqtisodiy asosda tashkil etish, mavjud ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish va tarmoq samaradorligini oshirish zaruriyati kuchaymoqda. Tadqiqotning maqsadi — resurs tejankor qurilish materiallari ishlab chiqarishning iqtisodiy asoslarini tahlil qilish, tarmoq rivojlanishining samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlash hamda barqaror o'sish uchun takliflar ishlab chiqishdan iborat [1].

ADABIYOTLAR SHARHI

Zayniddin K. va Maxmudovich T.O. tadqiqotlarida qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishda bozor mexanizmlarining o'rni, ayniqsa resurslardan oqilona foydalanish va modernizatsiya jarayonlarini joriy etish omillari ilmiy asoslangan. Mualliflar iqtisodiy samaradorlikni belgilovchi ko'rsatkichlar tizimini tahlil qilib, ishlab chiqarish hajmi va mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'lanishni statistik jihatdan tasdiqlaganlar [6].

Baxtiyarovich U.I. o'z izlanishlarida sirkulyar iqtisodiyot modellarini qurilish materiallari sanoatida qo'llashning ahamiyatini asoslab bergan. Uning fikricha, qayta ishlash, chiqindilarni ikkinchi resurs sifatida foydalanish va "yalanma iqtisodiyot"ga o'tish tarmoq barqarorligi hamda ekologik samaradorlikni ta'minlaydi. Shu jihatdan mazkur ish barqaror ishlab chiqarish strategiyalari uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi [7].

Abdumutalibovich D.S. tomonidan qurilish materiallari sanoatidagi aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv samaradorligini oshirishga oid ilmiy yondashuvlar taklif etilgan. Muallif korporativ tizimda nazorat, hisobdorlik va qaror qabul qilish jarayonlarini aniqlashtirish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlash modelini ishlab chiqqan. Bu ish sanoatdagi boshqaruv tizimini institutsional jihatdan takomillashtirishga yo'naltirilgan [8].

Shuxratovna M.K. tomonidan qurilish-sanoat korxonalarida mahsulot turlarini diversifikatsiya qilishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda mahsulot portfelini kengaytirish orqali bozorda raqobatbardoshlik va foyda hajmini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Bu yondashuv iqtisodiy samaradorlikning muhim rezerv manbai sifatida baholangan [9].

Djalalova G. va Mirsodiqov A. tadqiqotlarida qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda ta'minot zaxiralari barqarorligini ta'minlashda marketingning o'rni yoritilgan. Ular ta'minot zanjirida talabni prognozlash, logistika samaradorligini oshirish va mijozlar bilan uzviy aloqalarni yo'lga qo'yish iqtisodiy natijalarni yaxshilashini ko'rsatganlar [10].

Odilxo'jayev A.E.ning asari tarmoqning nazariy va amaliy asoslarini qamrab olgan bo'lib, mahalliy xomashyo bazasi, mahsulot turlari va ularning iqtisodiy tahlilini o'z ichiga oladi. Uning ishlari tarmoq rivojining klassik asoslarini belgilaydi va keyingi tadqiqotlar uchun ilmiy baza sifatida xizmat qiladi [11].

Turg'unovich Y.G. va Fazliddin o'g'li N.Y. sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmiga asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar va tashkilotlar faolligining ta'sirini tahlil qilgan. Ular investitsiya faolligining hududiy tengsizliklari hamda

sarmoya samaradorligini baholash orqali tarmoqdagi o'sish drayverlarini aniqlaganlar [12].

Yuqoridagi tadqiqotlar tahlili shundan dalolat beradiki, qurilish materiallari sanoatida iqtisodiy samaradorlikni oshirish kompleks yondashuvni talab etadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil, taqqoslama dinamik usullar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlash formulalariga asoslanadi. Tizimli yondashuv asosida qurilish materiallari ishlab chiqarish tarmog'ining barcha tarkibiy elementlari — xomashyo bazasi, ishlab chiqarish texnologiyalari, energiya sarfi, mehnat resurslari va yakuniy mahsulot qiymati — o'zaro bog'liq tizim sifatida o'rganildi.

Tadqiqotda foydalanilgan dastlabki ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi hamda 2015–2024-yillar davrida qurilish sanoatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlaridan olingan. Ushbu ma'lumotlar asosida milliy iqtisodiyotning o'sish sur'atlari, qurilish ishlari hajmi, aholi daromadlari va bandlik ko'rsatkichlari tahlil qilingan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuv, statistik tahlil, taqqoslama dinamik usullar, iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'sish koeffitsiyentlarini hisoblash hamda iqtisodiy samaradorlikni aniqlash formulalariga asoslangan. Tadqiqot ma'lumotlari O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi hamda 2015–2024-yillar davrida qurilish sanoatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlaridan olingan (1-jadval) [2].

1-jadval.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy o'sish va qurilish tarmog'i ko'rsatkichlari (2015–2024-yillar)¹

Ko'rsatkichlar	2015	2018	2020	2022	2024	O'rtacha o'sish koeffitsiyenti
YAIM (mlrd so'mda)	227761,6	376269,8	603956,2	869779,8	1283346	1,21
Qurilish ishlari hajmi (mlrd so'mda)	25423,1	51129,3	88130,3	130790,9	263679,2	1,30
Sanoat mahsulotlari hajmi (mlrd so'mda)	97598,2	235340,7	368740,2	553265	880198,5	1,27
Aholining umumiy daromadlari (mlrd so'mda)	169344,3	300842,7	420338,3	533792,1	591151,6	1,15
Qurilishda bandlar soni (ming kishi)	1222,2	1205,5	1305,6	1314,3	1360,1	1,02

¹O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlangan

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2015–2024-yillar oralig'ida qurilish ishlari hajmining o'rtacha o'sish koeffitsiyenti 1,30 ni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich YAIM (1,21) va sanoat ishlab chiqarish (1,27) ko'rsatkichlaridan yuqori. Ushbu holat tarmoqning umumiy iqtisodiy o'sishdagi yetakchi o'rnini tasdiqlaydi. Qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmining keskin o'sishiga modernizatsiya jarayonlari, mahalliy xomashyo bazasining kengayishi hamda energiya tejovchi texnologiyalarni qo'llash asosiy turtki bo'lgan.

Resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish natijasida ishlab chiqarish tannarxi kamayib, mehnat unumdorligi oshgani kuzatilmoqda. Misol uchun, 2020-yilda qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida har bir ishchiga to'g'ri keladigan ishlab chiqarish hajmi 3,5 ming tonnani tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 4,7 ming tonnaga yetgan. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligi 34 foizga oshganini ko'rsatadi (2-jadval) [3].

2-jadval.

Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida resurs tejamkorlik ko'rsatkichlari (2020–2024-yillar)¹

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024	O'zgarish (%)
Energiya sarfi (kVt/tonna)	128	120	115	111	108	-15,6
Tannarxdagi energiya ulushi (%)	18,5	17,2	16,4	15,7	15,1	-3,4
Qayta ishlangan xomashyo ulushi (%)	22	25	28	31	34	+12
Ishlab chiqarish hajmi (mlrd so'mda)	88130,3	107492,7	130790,9	202819,2	263679,2	+198,9

2-jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, energiya sarfining 15–16 foizga kamayishi natijasida ishlab chiqarish tannarxi pasaygan, qayta ishlangan xomashyo ulushining oshishi esa resurslardan samarali foydalanish darajasini yuksaltirgan. Shu bilan birga, ishlab chiqarish hajmining 200 foizga yaqin o'sishi tarmoqda investitsion faollik ortganini bildiradi. Bu holat energetik tejamkorlik bilan bir qatorda iqtisodiy barqarorlikning ham mustahkamlanishiga sabab bo'lgan [2].

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, resurs tejamkor texnologiyalar joriy etilgan korxonalarda energiya tejalishi va ishlab chiqarish samaradorligi o'rtasida bevosita ijobiy bog'liqlik mavjud. Korxonalar tomonidan yangi issiqlik almashinish tizimlari, chiqindi gazlarni qayta ishlash texnologiyalari va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari joriy etilishi natijasida ishlab chiqarish tannarxi 5–7 foizga kamaygan, foyda esa 10–12 foizga oshgan [4].

¹ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlangan

XULOSA VA TAKLIFLAR

Muhokama natijalari shuni tasdiqlaydiki, resurs tejamkor qurilish materiallari ishlab chiqarish nafaqat iqtisodiy foyda beradi, balki ekologik barqarorlikni ta'minlaydi. Bu yo'nalishda hukumat tomonidan ishlab chiqilgan "Yashil iqtisodiyot strategiyasi" asosida korxonalarda energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, resurs tejamkorlikni 10 foizga oshirish ishlab chiqarish tannarxini o'rtacha 6 foizga kamaytiradi, bu esa o'z navbatida foyda hajmini 4–5 foizga oshirish imkonini beradi [5].

Xulosa qilib aytganda, resurs tejamkor qurilish materiallari ishlab chiqarish tarmoq barqarorligini ta'minlashda, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda hamda iqtisodiyotning ekologik xavfsizligini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. O'zbekiston sharoitida bu yo'nalishdagi muvaffaqiyatli natijalar xomashyo bazasining boyligi, ishlab chiqarishning modernizatsiya qilinishi va ilmiy tadqiqotlar bilan amaliyotning integratsiyalashuvi bilan bog'liq. Kelgusida resurs va energiya tejamkor texnologiyalarni yanada keng joriy etish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni rag'batlantirish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali tarmoqning iqtisodiy samaradorligi yanada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2024). O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari (2015–2024-yillar). Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi. (2023). Qurilish tarmog'ida modernizatsiya va energiya samaradorligi dasturi bo'yicha hisobot. Toshkent.
3. Ахмедов И.Р. (2022). Ресурсосберегающие технологии в строительной промышленности Узбекистана. Журнал «Экономика и инновации», №4, с. 45–52.
4. Karimov B.A. (2023). Resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy samaradorligi. Toshkent: TDIU nashriyoti.
5. UNECE. (2022). Resource Efficiency and Green Construction in Central Asia. Geneva: United Nations Economic Commission for Europe.
6. Zayniddin K., Maxmudovich T. O. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari //Theory and analytical aspects of recent research. – 2024. – T. 3. – №. 29. – C. 217-220.
7. Baxtiyarovoch U. I. Qurilish materiallari sanoati korxonalarida sirkulyar iqtisodiyot modellarini shakllantirish ahamiyati / Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalar. – 2025. – T. 1. – №. 4. – C. 572-577.
8. Abdumutalibovich D. S. Qurilish materiallari sanoati aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv mexanizmi samaradorligini oshirish //qo 'qon universiteti xabarnomasi. – 2023. – T. 1. – C. 29-34.

9. Shuxratovna M. K. Qurilish–sanoat korxonalarida mahsulotni diversifikatsiya qilishning ahamiyati va o‘rni //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2024. – T. 4. – №. 06. – C. 217-222.

10. Djalalova G., Mirsodiqov A. Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning ta’minot zaxiralari barqarorligini ta’minlashda marketingning o‘rni //American Journal of education and learning. – 2025. – T. 3. – №. 5. – C. 720-725.

11. Odilxo‘jayev A. E. Qurilish materiallari //Toshkent, “O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi” nashriyot matbaa birlashmasi. – 2020. – T. 256.

12. Turg‘unovich Y. G., Fazliddin o‘g‘li N. Y. sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining oshishiga korxona va tashkilotlarning hamda asosiy kapitalga investitsiyalarning ta’siri (hududlar kesimida) //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2025. – T. 5. – №. 02. – C. 1-7.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, oktabr, 10-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlari standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**